

робота для них є привабливішою, а ще 83% заявили, що їхня команда та відділи стали більш ефективними після переходу на віддалену роботу, відсоток працівників на умовах віддаленої роботи буде тільки зростати. Багато компаній вже зробили гібридну робочу модель постійною.

Отже, традиційні уявлення про якість трудового життя в умовах цифровізації мають набувати нових форм і значень. Працівники, задіяні в IT-сфері, отримали в трудовому законодавстві України окремі нормативні акти та спрощені умови регулювання трудових відносин, які мають сприяти зростанню їх продуктивності та покращенню якості трудового життя, що трансформує погляд на участь держави та професійних спілок на залученість у процес забезпечення та сприяння зростанню якості трудового життя та реалізації концепції гідної праці.

Література

1. Становлення нової якості трудового життя під впливом цифрових трансформацій. Звіт про науково-дослідну роботу під кер. О. Ф. Новікової. Київ : ІЕП НАН України, 2021. 174 с.

2. Україна під час війни. Зайнятість і доходи (23-24 липня 2022 р.). П'ятнадцяте загальнонаціональне опитування. Соціологічна група «Рейтинг». URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/pyatnadcat_obschenaci_opros_ukraina_vo_vremya_voynu_zanyatost_i_dohody_23-24_iyulya_2022_goda.html (дата звернення: 20.02.2023).

3. Meslekleri Gelecekte Neler Bekliyor? / Harvard Business Review. December 2020. URL: <https://hbrturkiye.com/dergi/meslekleri-gelecekte-neler-bekliyor> (access date: 22.02.2023).

4. Future Workforce Pulse Report : Trends & Statistics on the Growth of Remote Teams. URL: <https://www.upwork.com/research/report-on-the-growth-of-remote-teams> (access date: 22.02.2023).

УДК: 004+316.324.8:141.7+159.923.2

Шмиголь Михайло Федорович
к. філос. н., доцент, завідувач
кафедри філософії, історії та політології,
Одеський національний економічний університет (Україна)

ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ ТА ВИКЛИКИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА: УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД

JEL classification: D830; Z000

XXI століття демонструє цілу низку трендів, що пов'язані з фундаментальними змінами у розумінні сутності світового процесу, місця людини у цьому процесі, світоглядних перспектив в оцінці майбутнього людини. Такі трансформації активно впливають на людину, суспільство, культуру. Зміни сучасного суспільства актуалізують проблему здатності людини забезпечувати орієнтири у навколишньому світі; вони охоплюють розвиток усіх сфер суспільного життя та світових процесів.

Вже існуючий світовий досвід, як і багаточисельні наукові дослідження, у тому числі й практичні висновки переконливо доводять, що сучасні процеси інформатизації набувають незворотної та постійної якості, а сам термін «інформаційне суспільство» найбільш адекватно відображає цей стан сучасного світового суспільства, частиною якого є й українське суспільство.

На сучасному етапі розвитку інформаційного суспільства особливої уваги потребують дослідження антропологічної проблематики, пов'язаної з визначенням тих викликів (ризиків, загроз), які постали перед людиною у цифровій цивілізації та шляхи їх подолання.

По-перше, нове інформаційне середовище здійснює технологічний тиск на людину. Так, все більше стає очевидним, що відбувається поступова заміна інтелектуальної праці цифровими технологіями, заміна людського інтелекту штучним інтелектом. При цьому відбувається інтенсивне впровадження технологічних операцій, які людина сама без комп'ютера не може виконати; вона стає залежною від реалізованих в соціальній системі цифрових технологій і таким чином втрачає свою автономність, а значить і свободу вибору. Все більше виникає залежність людини (суспільства) від цифрових платформ та їх творців.

По-друге, в суспільстві виникає загроза зниження соціалізації особистості, коли здійснюється заміна реального спілкування віртуальним, знижується здатність людини до емпатії. Чітко прослідковується підвищення керованості через соціальні мережі, зомбування свідомості.

Нівелюється бажання до прийняття самостійних рішень. Людина все помітніше втрачає схильність до прискіпливого аналізу через інформаційне перевантаження. Останнім часом розповсюдження радикалізму, тероризму через соціальні мережі стає загрозливим явищем через свій вплив на свідомість, особливо молоді.

По-третє, в процесі глобалізації втрачається національна ідентичність. Не випадково, особливої гостроти та актуальності набуває проблема світоглядних трансформацій, що впливають на розвиток ідентичності та самоідентифікацію людини. Спостерігається все більш зростаюча тенденція до дифузії ідентичності, її незавершеності у вигляді тривалих пошуків самої себе, труднощами самовизначення. Все частіше проявляються різні варіанти спотворених проявів ідентичності у вигляді різних форм фаталізму, екстремізму, фундаменталізму. Постає проблема особливості феномену ідентичності та процесу ідентифікації людини в контексті світоглядної зрілості.

Основним протиріччям і рушійною силою розвитку нового суспільства, заснованого на мережевих структурах, є протиріччя між глобалізацією світу й ідентичністю конкретної спільноти. Виникають співтовариства, які об'єднуються навколо ідентичності опору. Цей опір спрямовано проти основної тенденції розвитку сучасного суспільства – глобалізації. Із зростанням обсягу інформації людям стає важче орієнтуватися в її змісті, захищати себе від її надлишку. Це посилює тенденції кризи суспільства та культури. Відкриваються великі можливості маніпулювання суспільною думкою і свідомістю [1, с. 41–117; 2, с. 35–53].

По-четверте, інформаційне суспільство перенасичене найрізноманітнішою інформацією за різними темами соціально-політичного, економічного, сімейного життя не лише нашого суспільства, а й всього світу. Така відкритість глобального інформаційного простору змусила суспільну думку переглянути своє ставлення до засобів масової інформації та їх змісту, що породило початок боротьби за новий інформаційний вплив з метою захоплення та утримання у ньому переваги. Часто вітчизняні сучасні засоби мас-медіа зовсім не стимулюють обговорення теоретичних проблем. Нерідко політичні, або економічні дискусії на телебаченні мають характер «шоу» і не займаються серйозним аналізом проблем, а тим більше виявленням передумов їх виникнення. Не секрет, що у цій сфері часто переважають інтереси тих чи інших «відомств», фінансових груп і промислових монополій. Це призводить до того, що ресурси мас-медіа використовуються не в інтересах процвітання всього суспільства.

По-п'яте, гостро постала проблема цілеспрямованого маніпулювання засобами кіберпростору свідомості людини, яка стає вразливою, схильною до впливу інформаційної системи шляхом підризу культурних і моральних підвалин, на яких тримається здатність критичного сприйняття інформації. Хоча, глобальні мережі, з одного боку, дають людині можливість розширення кругозору, вираження своєї індивідуальності, а з іншого, особистість нівелюється в соціальних мережах, стає пасивним спостерігачем, дотримуючись правил поведінки та мислення, встановлених у віртуальному світі та вигідним замовникам спотворених цінностей.

По-шосте, небезпечним джерелом загроз інтересам сучасної особистості є суттєве розширення можливості маніпулювання свідомістю людини за рахунок формування навколо неї індивідуального «віртуального інформаційного простору», а також можливості впливу технологій на її психічну діяльність. Створюючи свій образ у віртуальному світі, людина може втрачати адекватне сприйняття реального світу.

По-сьоме, в сучасному суспільстві легкий доступ до інформації для учнів також має позитивні та негативні моменти. Студенти звикають розраховувати на чужі ідеї, використовують готові роботи, не створюючи при цьому нічого нового, що сприяє розвитку лінощів розуму. Це може призвести до того, що наука не знайде своїх дослідників та винахідників.

Вважаємо, що освіта, яка розрахована на перспективу, повинна будуватися на основі невід'ємних принципів, що сприяють розвитку уміння швидко орієнтуватися у все більш зростаючому потоці інформації, відкидаючи міфи та маніпуляції з свідомістю, та знаходити там необхідне і актуальне, осмислюючи та використовуючи отриману інформацію.

З цієї точки зору, актуалізується проблема розвитку критичного стилю мислення саме в процесі структурування сучасного світогляду, який обумовлений, з одного боку, розвитком інформаційного простору та новими знаннями, що вимагають критичної оцінки та власного вибору, а, з іншого боку – спробами представників різних, часто діаметрально протилежних світоглядних позицій, нав'язувати свою точку зору як єдино вірну.

Критичне мислення має особливу значимість у гуманітарній складовій навчального процесу, оскільки для людини, яка володіє гуманітарною базою критичного мислення, легше сформулювати

життєву стратегію, сформувані світогляд і зробити у відповідності з ним оптимальний вибір у вирішенні життєвих проблем.

По-восьме, є небезпека, що інформаційне суспільство може загострити соціальну нерівність і цим призвести до маргіналізації певних верств населення. Інтереси суспільства в інформаційній сфері полягають у захисті життєво важливих інтересів особистості, забезпеченні реалізації конституційних прав і свобод людини та громадянина на користь зміцнення демократії, досягнення та підтримання суспільної згоди, підвищення творчої активності населення та духовного відродження особистості. Нове трактування сучасності вимірюється потенціалом різноманітності світу. Тому більш розвиненими в найближчому майбутньому вважатимуться країни та регіони, які будуть демонструвати вирішення міжнаціональних проблем не просто цивілізованими, а й культурними засобами.

Таким чином, плюси та мінуси інформаційного суспільства – це реальність, яка потребує планомірного вивчення. Однак, безсумнівно, важливим напрямом освітньої політики держави має стати виховання гідного громадянина інформаційного суспільства, здатного не лише виступати в ролі пасивного користувача, а й грамотного та адекватного споживача інформації. Сьогодні вивчення інформаційного сектора стало настільки актуальним, що його ігнорування може стати загрозою національній безпеці.

Література

1. Брижко В. М., Швець М. Я., Цимбалюк В. С. *Е-боротьба в інформаційних війнах та інформаційне право* : монографія. Київ : НДЦП АПрН України, 2007. 234 с.
2. Брижко В. М. *Основи систематизації інформаційного законодавства : теоретичні та правові засади* : монографія. Київ : ТОВ «Пан-Тот», 2012. 304 с.

УДК:316.324.8+159.923.2

Щербина Надія Федорівна

*к. і. н., доцент кафедри філософії, історії та політології,
Одеський національний економічний університет (Україна)*

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПОЛЕ ЯК ФАКТОР СОЦІОКУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

JEL classification: D830; Z000

Вплив фактору інформаційного розвитку суспільства стає дедалі більш помітним на сучасному етапі політико-економічних і соціокультурних трансформацій в Україні. Він відіграє функцію каталізатора соціокультурної трансформації та взаємодії по осі «влада – суспільство – мас-медіа», а політико-культурна парадигма державної інформаційної політики виступає як сукупність перетину політики державної влади, громадянського суспільства і мас-медіа.

Інформаційна революція, глобалізація світових комунікацій, Інтернет дали могутній імпульс якісним змінам у різних сферах суспільного життя, радикальним чином вплинули на розвиток демократичних процесів у суспільстві, на розширення ступеня відкритості суспільства і свободи особистості. До того ж у XXI ст. володіння інформаційними ресурсами й технологіями об'єктивно стає однією з неодмінних умов розвиненості, могутності та конкурентоспроможності будь-якої сучасної країни, у тому числі й України. Ефективна і високотехнологічна національна інформаційна сфера є нині фундаментальним чинником політико-економічної і соціокультурної модернізації українського суспільства, розбудови міцного, консолідованого соціуму, дотримання інформаційно-психологічної безпеки громадян і держави [1].

Інформаційне суспільство – це поняття, яке стало актуальним у зв'язку з розвитком інформаційних технологій та їх впливу на суспільство. Сьогодні ми можемо спостерігати, що інформаційне суспільство є основою економічного розвитку та забезпечення конкурентоспроможності країни в світі. Україна не є винятком і також розвивається в напрямку інформаційного суспільства. В сучасному світі інформаційні технології впливають на всі сфери життя, включаючи економіку, політику, культуру, освіту тощо.